

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, доцента, Осадчої Катерини Петрівни про дисертаційну роботу Сапогова Микити Володимировича на тему «Формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Розвиток сучасної вищої педагогічної освіти, оновлення завдань підготовки магістрантів з освітніх наук, формування їх професійно-педагогічної компетентності пов'язані з забезпеченням закладів вищої освіти новітніми інформаційними технологіями, зокрема упровадженням Smart-технологій. Вони надають нові можливості, що пов'язані із застосуванням засобів електронного навчання для отримання освітніх послуг дистанційно; покращують мобільність і доступність навчальної інформації; забезпечують автономність викладача та студента завдяки використанню мобільних пристроїв в освітньому процесі, гнучкість навчання з точки зору індивідуальних можливостей студента та підтримку індивідуальних програм особистісного розвитку кожного студента, а також дозволяють створювати та використовувати різні мотиваційні моделі навчання.

Характерною рисою модернізації професійної підготовки магістрантів в умовах становлення суспільства знань як феномену цивілізаційного розвитку є отримання нового ефекту від використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) завдяки постійному включенню викладачів та студентів у цей процес. Smart-технології дозволяють це зробити завдяки своїй варіативності та різноманіттю.

Зважаючи на вищезазначене, проведений аналіз наукової роботи Сапогова Микити Володимировича дає підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження є надзвичайно актуальним і своєчасним.

Важливим є те, що дослідження виконувалося в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (номер держреєстрації 0111U001620) та держбюджетної теми «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (номер держреєстрації 0115U002571).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації й публікацій М.В. Сапогова засвідчує, що актуальність досліджуваної проблеми, методологічні та теоретичні засади дослідження, належна наукова аргументація положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, доводять високий ступінь обґрунтованості та достовірності одержаних результатів.

Обґрунтованість наукових положень та висновків підтверджується також використанням комплексу методів дослідження: теоретичних (аналіз, синтез, порівняння, систематизація й узагальнення); емпіричних (анкетування, тестування, бесіда, опитування, спостереження, експертне оцінювання, метод аналізу документів); методів математичної статистики для аналізу й узагальнення результатів дослідження та перевірки їх достовірності. Позитивної оцінки заслуговує джерельна база дослідження, оскільки автором було проаналізовано 377 наукових праць; з них – 35 іноземною мовою. Ступінь обґрунтованості наукових положень значно посилюється широкою апробацією результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Основні результати дослідження опубліковано в 30 працях, з яких 8 – у фахових виданнях України, 4 – у зарубіжних періодичних виданнях, 6 – у виданнях, індексованих міжнародною наукометричною базою Index Copernicus, 2 – у колективних монографіях, 10 – в інших виданнях. Зміст, обсяг та кількість друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Нові факти, одержані дисертантом полягають у тому, що: *вперше* визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій (створення інноваційного контенту дисциплін педагогічного циклу засобами таксономічного підходу задля змістового забезпечення Smart-технологій; упровадження дуальної освіти як засобу формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів в умовах використання Smart-технологій; забезпечення цифрової грамотності магістрантів з освітніх наук у процесі суб'єктної взаємодії з використанням Smart-технологій); виокремлено компоненти професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук, визначено критерії, показники та рівні її сформованості; запропоновано модель формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій; *уточнено* сутність поняття «професійно-педагогічна компетентність магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій»; *набули подальшого розвитку* сучасні форми і методи навчання, спрямовані на формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів полягає у: визначенні діагностичного інструментарію, що уможливлює здійснення моніторингу формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій; розробці та впровадженні в освітній процес педагогічних університетів методичного забезпечення педагогічних умов формування професійно-педагогічної

компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій; розробленні навчально-методичних матеріалів для педагогічних дисциплін професійної підготовки магістрантів з освітніх наук; створенні інформаційно-освітнього сайту та блогу викладача, присвяченого професійно-педагогічній компетентності магістрантів з освітніх наук; розробці методичних рекомендацій формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій. Матеріали дослідження можуть бути використані в системі фахової підготовки магістрантів з освітніх наук з метою формування їхньої професійно-педагогічної компетентності.

Практичне значення дослідження підтверджується тим, що результати дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет».

Оцінка структури та змісту дисертації

Дисертація логічно побудована. У ній чітко викладений матеріал розділів являє собою взаємозалежну систему, що органічно пов'язує теоретичні висновки з практичними розробками, попередній матеріал з наступним і доповнює його. Це сприяло вирішенню завдань дослідження, які дисертантом сформульовані конкретно і чітко та відповідають поставленій меті дослідження та розкриттю визначеної теми.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел до кожного розділу (377 найменувань; з них – 35 іноземною мовою). Повний текст дисертації складає 386 сторінок. Основний зміст роботи викладений на 198 сторінках. Дисертація містить 19 таблиць на 18 сторінках, 9 рисунків на 8 сторінках, 42 додатка на 98 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено мету, гіпотезу, завдання, об'єкт і предмет дослідження; окреслено комплекс методів дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; охарактеризовано експериментальну базу; викладено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, структуру й обсяг дисертації.

Мета та завдання дослідження коректно та науково виважено обґрунтовані, що дозволяє скласти чітке уявлення про напрям і хід дослідження.

У *першому розділі* – «Формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій як педагогічна проблема» – обґрунтовано сутність професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук як наукової категорії в умовах Smart-освіти; проаналізовано основні сучасні теоретичні та методичні підходи до трактування Smart-технологій; визначено особливості використання Smart-технологій у підготовці магістрантів в університетах зарубіжних країнах.

Аналіз наукової літератури дозволив автору зробити висновок про сутнісні характеристики досліджуваного феномену. Так професійно-педагогічну компетентність магістрантів з освітніх наук автор трактує як загальну здатність, що базується на предметних та базових педагогічних знаннях, контекстуальних та творчих професійних вміннях, потенційних можливостях неперервного професійного розвитку; гносеологічній обізнаності, світоглядних та загальнокультурних позиціях; володінні новітніми освітніми та Smart-технологіями; здатності вирішувати проблеми інклюзії та інших різноманітностей, у тому числі обдарованості; орієнтації на педагогічні, професійні та загальнолюдські цінності; транснаціональну свідомість та національну ідентичність, полікультурну відкритість.

У дослідженні глибоко проаналізовані особливості та характеристики Smart-технологій. Так, мету Smart-технологій Сапогов М.В. цілком логічно

визначає як створення освітньо-інформаційного середовища, що забезпечує належний рівень конкурентоспроможності майбутнього фахівця, а саме: співпраці, комунікації та роботи в команді; соціальної відповідальності; здатності критично й творчо мислити; ефективно вирішувати проблеми. До *основних характеристик* Smart-технологій в освіті, що є важливими для формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів, автором доцільно віднесено такі: безшовність, доступність, мобільність й безперервність доступу навчальної інформації; автономність суб'єктів освітнього процесу; застосування різних мотиваційних моделей дидактичної взаємодії; вимірювання результативності освітнього процесу показниками компетентностей; використання гнучких підходів до організації освітньої діяльності магістрантів.

Аналіз зарубіжного досвіду щодо підготовки магістрантів засобами Smart-технологій дозволив автору виокремити *стандарти якості* педагогічної освіти: високі характеристики кадрового складу; інтеграція науки з викладацькою діяльністю та впровадження наукових результатів в освітній процес; зв'язок між закладами освіти та роботодавцями; інтернаціоналізація університетської освіти. До *провідних тенденцій* формування професійно-педагогічної компетентності магістрів за рубежом визначено: реалізацію рішень Болонського процесу, застосування кредитно-модульної системи навчання; впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних та Smart-технологій, інтерактивних методів навчання; здійснення моніторингу якості освіти на основі сучасних інформаційних платформ та програм.

У *другому розділі* – «Модель та педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності студентів магістратури» – автором дослідження представлено запропоновану модель формування професійно-педагогічної компетентності студентів магістратури засобами Smart-технологій; обґрунтовано педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності студентів магістратури.

На особливу увагу заслуговує *авторська модель* формування професійно-педагогічної компетентності студентів магістратури засобами Smart-технологій, що містить такі компоненти: *мету* як формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій; методологічні підходи, педагогічні теорії, функції, педагогічні умови, критерії, показники та рівні сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів; очікуваний результат: позитивну динаміку рівнів сформованості професійно-педагогічної компетентності. Вважаю розроблену автором модель достатньо логічною, зрозумілою та такою, що може бути повторена у процесі підготовки фахівців в інших навчальних закладах.

Слід відмітити, що у ході дисертаційного дослідження автором підтверджено його гіпотезу, яка базується на припущенні, що ефективне формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій відбуватиметься за певних педагогічних умов.

В основу реалізації першої педагогічної умови – *створення інноваційного контенту дисциплін педагогічного циклу в контексті таксономічного підходу* задля змістового забезпечення Smart-технологій – покладено теоретичні та методичні підходи як міждисциплінарна інтеграція, таксономічний підхід, технологія «згорнутих інформаційних структур»; змістову персоніфікацію та індивідуалізацію змісту дисциплін з урахуванням можливостей Smart-технологій через використання модульно-варіантної розробки змісту дисциплін у трьох варіантах складності на основі технології згорнутих інформаційних структур; когнітивну модель пофазового засвоєння знань; використання цифрового репозитарію навчально-методичних матеріалів дисциплін педагогічного циклу підготовки магістрантів з освітніх наук та тематичного веб-блогу «Інноваційний розвиток університетської освіти».

Запровадження другої педагогічної умови – *упровадження дуальної освіти як засобу формування професійно-педагогічної компетентності*

магістрантів в умовах використання Smart-технологій – мало на меті подолання розриву між теоретичною й практичною складовою освіти. Методичне забезпечення цієї педагогічної умови включало різноманітні інтерактивні форми роботи: онлайн-зустрічі зі стейкхолдерами у форматі панельних дискусій; практико-орієнтовані технології – Case-study та проєктну технологію. Доцільно те, що посилення практичної спрямованості змісту освіти відбувалося за рахунок перегляду програм асистентської та переддипломної практик. Оволодіння функціями тьютора здійснювалося через використання різних форматів занять: імпресингових та меморайзингових занять з метою набуття алгоритмів умінь викладацької діяльності через конспектування, складання глосаріїв, залучення викладачів-практиків та роботодавців до викладацької діяльності; тренінгових занять для закріплення професійних знань та вмінь через використання рольових і ділових ігор, вебінарів; занять колегіальної авторизації через такі форми, як: курсові проєкти, реферати, усні доповіді; асесмент у вигляді експертування навчальних робіт, оцінювання колегіальних екзаменів; атестаційні заняття через використання модульного та екзаменаційного тестування, практико-орієнтованих завдань; навчання на робочому місці, неформального навчання, інформального навчання, соціального навчання, стажування й наставництво. У процесі роботи використовувалися три моделі E-learning з метою впровадження в освітній процес елементів дуального навчання: «Teacher-directed activity» – діяльність цілком спрямована викладачем; «Teacher-set activity» – діяльність, запропонована викладачем, але передбачала певну свободу студента; «Autonomous learning activity» – автономна пізнавальна діяльність, яка акцентувалася на майже самостійній навчальній діяльності.

Третя педагогічна умова – забезпечення цифрової грамотності магістрантів з освітніх наук у процесі суб'єктної діяльності з використанням Smart-технологій – цілком слушно включала використання навчальних завдань, побудованих на технології BYOD; можливостей соціальних мереж (адаптація теоретичного матеріалу в практичний); мультимедійних

презентацій, виконаних у програмових пакетах Microsoft Power Point або Macromedia Flash; різних форм подачі матеріалу за допомогою інтерактивних засобів (інтерактивні дошки та дисплеї). Широке застосування різноманітних платформ, що були задіяні в експерименті (Google Classroom, Zoom, YouTube, Google Диск тощо) також сприяло реалізації цієї умови в дослідженні.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами smart-технологій» – визначено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук; розроблено методику діагностування та визначено стан сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук; здійснено аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій.

Наведені у дослідженні результати експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій засвідчують позитивну динаміку рівнів сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук. Це підтверджує ефективність запропонованої моделі та педагогічних умов.

Здобутки дисертаційного дослідження акумулюються у загальних висновках, які є структурованими, повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи, чим доводиться, що мета роботи досягнута і всі поставлені завдання виконано.

Представлені у дисертації додатки суттєво розширюють уявлення про масштабність роботи, її завершеність та вагомість.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення дисертаційного дослідження Сапогова Микити Володимировича, вважаємо за доцільне висловити зауваження та побажання:

1. Оцінюючи позитивно вагомість практичного значення дослідження, зауважимо, що робота набула б більшої обґрунтованості, якби було конкретизовано, для яких освітніх компонентів у підготовці магістрантів розроблено методичне забезпечення та навчально-методичні матеріали.

2. У першому розділі дисертації на основі вивчення наукової літератури подані авторські визначення основних понять дослідження, що значно підвищує науковий рівень виконаної роботи. Доцільно було б надати також власне визначення поняття Smart-технологій.

3. У першому розділі дисертації представлений глибокий аналіз інноваційного досвіду формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів у зарубіжних країнах. Доцільно було б розробити методичні рекомендації щодо можливого впровадження цього досвіду в Україні.

4. У підрозділі 2.1. представлена авторська модель формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук. Вона чітко структурована, достатньо змістовна, функціональна й алгоритмічна. Проте методична пропозиція щодо першої педагогічної умови, розроблена автором та представлена у другому розділі значно багатша, ніж показано у моделі.

5. Загалом висновки до розділів є логічним їх завершенням і узагальненням, вони мають конкретний та аналітичний характер. Разом із тим висновки до першого розділу не позбавлені надмірної описовості.

6. У цілому додатки до дисертації різнопланові, цікаві, повністю відповідають завданням дослідження та вдало ілюструють і доповнюють наукові положення, але варто було більш широко презентувати результати навчальної діяльності магістрантів.

Однак висловлені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку аналізованої роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота «Формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій» є самостійним, структурно завершеним дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати в галузі теорії і методики професійної освіти, що в сукупності є суттєвими для теорії і практики формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами Smart-технологій. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Сапогов Микита Володимирович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Офіційний опонент

доцент кафедри інформатики і кібернетики

Мелітопольського державного

педагогічного університету

імені Богдана Хмельницького,

доктор педагогічних наук, доцент

Осадча К.П.

Підпис *Васильченко*

Начальник відділу кадрів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Григорук В.К.
А.К. Григорова

